

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Uttalelse til søknad fra Skagerak Kraft og Skagerak Nett om bygging av Sauland kraftverk med nettanlegg i Hjartdal og Notodden kommuner, Telemark

Vi viser til oversendelse datert 23.12.2010. Den omsøkte utbyggingen er den siste gjenstående utbyggbare kraftressursen i Telemark med et å så betydelig omfang (218 Gwh). Fylkesmannen har mottatt kopi av vedtak gjort av kommunestyret i Hjartdal kommune.

Vi har vurdert behovet for vannføring i 6 sidebekker til Hjartdøla og Skogsåa som viktig for det biologiske mangfoldet. videre må krav om minstevannføring i Hjartdøla være absolutt og det må om nødvendig slippes vann fra eksisterende magasin i forbindelse med Hjartdalkraftverkene. Videre bør beregnet sommervannføring over Omnesfossen fastsettes som vilkår av hensyn til opplevelse av elvelandskap og bading.

Vi ber om at miljøbasert vannføring utredes for å ivareta kravene i vannforskriften, og at dette eventuelt tas inn i vilkårene for konsesjon. Vi ber videre om at vannføringen i hovedvassdraget kan endres etter 5-10 år som følge av resultater fra miljøoppfølgingsprogram. Muligheten for endringer må tas inn i vilkårene i konsesjonen.

Det må stilles krav til undersøkelser og klassifisering av de berørte vannforekomstene i henhold til Vannforskriften. Resultater skal registreres i Vannmiljø-databasen.

Det må være et krav at vannføringen på de aktuelle strekninger som er leveområde for elvemusling og ørret er på et tilstrekkelig nivå for å ivareta dagens utbredelse.

Vi ber om en konsekvensvurdering i forhold til jordbruksvanning og at tilstrekkelig vannføring sikres i vilkårene.

Søknaden er vurdert ved landbruks- og miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen, vi svarer med dette samlet. De ulike temaene er vurdert nærmere i egne avsnitt.

Landbruk.

Jordbruksarealet ligger i dalbunnen og litt oppe i sidene. Det er bare selve hovedvassdraget som berører deler av jordbruksarealet.

I utredningen konkluderes det med at effekten av utbygging for jordbruksarealet vil bli svakt positiv, det nevnes at dreneringen på en del av jordbruksarealet vil bli bedre. Noen flomtopper vil bli redusert. Det vil bli mindre frostrøyk. Dette kan synes å være positivt, men det er ikke sikkert at det er hele effekten. For å få et bedre grunnlag for å vurdere effekten/virkningen på jordbruksarealet trengs det observasjoner og befaringer fra våren, i vekstsesongen og utover høsten.

Vurderinger som bør gjøres i forhold til jordbruksarealet

Dersom elva blir lagt i tunnel vil vannstanden og vannmengden i elveleiet bli redusert. Dette kan ha både positive og negative effekter. Noen positive effekter er nevnt ovenfor. Det mest positive er trolig at de lavest liggende arealene tørker fortere opp om våren slik at våronn og vekst kan komme tidligere i gang. Men det kan også være negative effekter.

Tørke kan redusere avlingene i jordbruket. Det er svært ofte perioder på mer enn en måned i vekstsesongen med mindre nedbør enn ønskelig. De siste fire åra har det vært forsommertørke som har redusert første slåttene av gras. Dette kan bli verre med varig senking av grunnvannet på slettene. Dersom vanntunnelene vil skjære av grunnvannsig vil dette også kunne være uheldig. Det kan redusere mulighetene for å skaffe vann til vatning og vann til dyra. Det er ikke opplyst om det vil bli lov til å ta vann fra elva ved minstevannføring til jordbruksvanning. Det dyrkes en del bær i området ovenfor Omnesfossen og forsterket forsommertørke kan føre til mer kartfall.

Fuktig luft fra vannflater gir mer nattedogg. Denne kan dempe skaden av tørke noe.

Åpne vannflater har betydning for temperaturen. Lavtliggende flater er ofte utsatt for nattefrost vår og høst, og tørkeperioder om sommeren. Vannflater i form av elver og innsjøer demper denne effekten. Fordamping gir fuktig luft og tåke som demper utstrålingen og kan derved holde temperaturen over det kritiske. De siste åra har det vært nattefrost midt i mai, dette har mange steder vært årsak til skade på blomst av frukt og solbær. Det har til nå vært liten slik skade på grunn av frost i dette området.

Det opplyses at inngrepet vil føre til mindre frostrøyk. Dette er ikke bare positivt. Frostrøyk kan dempe utstrålinga. Konklusjonen av dette er at det bør foretas tilstrekkelige registreringer før eventuelle inngrep for å kunne sammenlikne med forholda etter inngrepet som grunnlag for mulige skjønn og erstatninger.

Det må vurderes hvorvidt foreslått minstevannføring er tilstrekkelig slik at jordbrukets behov blir ivaretatt.

Skogbruk.

Utbygging av Sauland kraftverk vurderes å få liten innvirkning for skogbruk, da det vil bli en ubetydelig reduksjon av skogarealer. Arealene som går med til tippområder er av en viss størrelse og kan få betydning for den enkelte skogeier, men allikevel av mindre betydning samlet sett.

Grunnvannstand

Redusert vannføring i de enkelte elvene og bekkene vil føre til stedvis lavere grunnvannstand, men vurderes på grunn av de terrengmessige forholdene med helningene ned mot vassdragene til å ha mindre betydning for skogproduksjonen. For flatere partier vil redusert vannstand kunne få en negativ konsekvens for tilveksten i de tilgrensende skogarealer uten at dette vurderes å være av vesentlig betydning.

Tippområder

Ved tidligere vassdragsutbygginger har overskudd av tunnelmasse blitt brukt til bygging av skogsveier, det vil ved utbygging ha stor betydning at tippområdet gjøres tilgjengelig for senere bruk.

Kantsoner

På grunn av lavere vannstand i elver og bekker vil det bli lokale forandringer i betingelsene for vegetasjonen i kantsonene, både mht vekst og arts mangfold. Ved skogsdrift legges det vekt på å ta vare på kantsoner mot vann, vassdrag, myrer og andre åpninger og markante endringer i terreng og landskap, men endringen i disse kantsoner vil kun ha lokal betydning.

Samlet vurdering

Utbygging av Sauland kraftverk vurderes å ha liten innvirkning på skogbruksnæringen selv om enkelte veier ved utbyggingen sees i sammenheng med behov for skogbruk og at overskuddsmasser fra bygging av tunneller gjøres tilgjengelige til etterbruk for bygging og opprusting av landbruksveier og lignende.

Naturmiljø / flora.

Det er registrert flere viktige naturtyper innenfor planområdet, og det er registrert flere rødlistearter. Ved vurdering av fagtema flora er konsekvensgraden blitt vurdert som stor negativ. Søker antyder i sin vurdering at dette baserer seg på forventet endring i lokalklima (Naturforvalteren), noe som ikke støttes fullt ut i fagrapport lokalklima (Meteriologisk Institutt) som konkluderer med at utbyggingen ikke vil påvirke klimaet i særlig grad. Vi er uenig i denne vurderingen da *Fagrapport klima* er basert på endringer i en grovere skala enn de endringer i mikroklima man kan forvente seg på bakgrunn av endret vannregime langs Skogsåa og Hjartdøla.

Vi er ikke enig i søkers vurdering om at konsekvensgraden er satt for høyt.

Rødlista mose og lavararter blir negativt berørt ved bortfall av eller sterkt redusert vannføring. For å ivareta levevilkår for bl.a. pelsblæremose som er påvist i bekkekløft Skorva må det være krav til riktig mikroklima (riktig fuktighet i bekkekløften) for at levevilkårene skal tilfredstilles.

Vi ber om at vurderingene gjort av fremmede arter i bekkekløfter (utført av Natutforvalteren) blir vurdert og sett i sammenheng med vurderinger gjort i bekkekløftprosjektet som er gjennomført i regi av Direktoratet for naturforvaltning 2008.

Vannmiljø (Vannforskriften)

Vi vil minne om arbeidet med Vannforskriften og det forestående arbeidet med tiltaksplaner for alle vassdrag (innen 2015). Vannområde Midtre Telemark har startet opp arbeidet og det forventes at tidsplanen følges.

Bortfall av vannføring i elver og bekker vil berøre kravene til godt vannmiljø i betydelig grad, og dette temaet må utredes tilstrekkelig før konsesjonsspørsmålet blir avgjort. En miljøbasert vannføring som tilfredsstiller de krav Vannforskriften setter til godt vannmiljø og god vannkvalitet må vurderes opp mot kravet om minstevannføring sommer og vinter.

Badevannskvalitet på sterkningen Sauland - Omnesfossen

Tidligere utførte vannanalyser tatt ved E-134 oppstrøms Omnesfossen har vist forhøyede verdier av bakterier. Mest sannsynlig skyldes den bakteriologiske belastningen utslipp fra det kommunale renseanlegget nedstrøms Sauland sentrum. Ved lavere vannføringer i Hjartdøla enn i dag vil bakterieinnholdet med stor sannsynlighet øke.

Som avbøtende tiltak mener vi at det bør vurderes å legge avløpet fra det kommunale renseanlegget inn på avløpstunnelen fra Sauland kraftverk for å unngå problemer knyttet til badevannskvaliteten.

Skvalpekjøring Sønderlandvatn

Søknaden innebærer at Sønderlandsvatn blir tatt i bruk som vannkraftmagasin med forsiktig regulering.

Skvalpekjøring i sommerhalvåret vil kunne medføre noe negative effekter på miljøet i og rundt Sønderlandsvatnet, ved at det over tid vil utvikle seg en reguleringssone som blir utvasket. Vi ber om at konsekvensene utredes nærmere.

Vannføring.

Vi mener at prinsippet om en viss vannføring i alle sidebekker og elver som tas inn på kraftverket må tilfredstilles. Vi legger til grunn at prinsippene for vannføring skal gjelde her på samme måte som for småkraftverk og minikraftverk. Vi ber om alminnelig lavvannføring på disse strekningene.

I søknaden er det tatt forbehold om at omsøkt minstevannføring i Hjartdøla vil bli overholdt i tørre perioder. Av hensyn til det biologiske mangfoldet er det ikke akseptabelt. En eventuell konsesjon må gjennom vilkår sikre vannføring som blant annet gir livsgrunnlag for elvemusling og fisk, også om det kan ha innvirkning på driften av eksisterende kraftanlegg lenger opp i vassdraget. Det samme gjelder krav om 2,5 m³/s ved Omnesfossen i sommerperioden, av hensyn til opplevelse av fossen og bademulighetene.

Vi vil be om det utredes et system for miljøbasert *vannføring som skal ivareta kravene til livsmiljø for elvemusling og ørret i Hjartdøla og Skogsåa*. Miljøbasert vannføring hvor vannslippet tilpasses det økologiske behovet i de riktige tidsperiodene kan ha en positiv virkning for både vannmiljøet og kraftproduksjon.

Friluftsliv.

Samlet sett vurderes tiltaket å ha middels negativ konsekvens i forhold til elvenes betydning for friluftslivsaktiviteter, der Omnesfossen og Skogsåa er tillagt størst vekt.

Vi viser til uttalelse fra Telemark Fylkeskommune som har hovedansvar på regionalt nivå for å ivareta friluftslivinteressene.

Massedepoier og tunneldrift

I søknaden er det lagt opp til deponering av masser i tipp nær uttakstedene. Tippene Lonargrend, Brekka 1 er midlertidige og det antas at tippmassene vil være hentet ut i løpet av en tiårsperiode. Tippene Brekka 2, Brekka 3 er tiltenkt å være permanente, mens det ikke fremgår tydelig hvorvidt Tipp avløpstunell vil være permanent eller midlertidig.

Vi ber om at det blir vurdert et samarbeid med Statens vegvesen for å unytte tunnelmasser under drift og framtidige massedepoier.

Anlegget innebærer omfattende tunneldrifter med betydelige mengder slamholdig vann og mulighet for oljeforurensning. Det må innhentes tillatelse til utslipp etter forurensningsloven fra Fylkesmannen.

Gjennom den europeiske landskapsverkonvensjonen har Norge forpliktet seg til å fremme vern, forvaltning og planlegging av landskap. Det er et nasjonalt mål at miljøkvaliteter i landskapet skal sikres og utvikles gjennom økt kunnskap og bevisst planlegging og arealpolitikk (*St.meld. nr 26/2006 – 2007*). Helhetlig planlegging og arealforvaltning skal bidra til bærekraftig lokal og regional utvikling og sikre landskaps-, natur- og kulturverdier (*St.prop. nr 1S (2009 – 2010)*).

En oppfylling kan oppfattes som visuelt uheldig enten fordi området skiller seg markert fra omgivelsene, men også fordi den gjør landskapet mer ensartet. For å redusere de negative konsekvensene for landskapet bør deponiene harmoniseres med terrenget rundt. Det forutsettes at midlertidige anleggsområder revegeteres. Det gjelder også for midlertidige anleggsveger.

Deponering av store mengder masser vil medføre økning i trafikken på adkomstvei. Det kan medføre støv og støy og ha følger for trafikksikkerhet. Hensynet til naboer og andre brukere av adkomstveiene må ivaretas.

Naturmangfoldloven

Vi minner om at for alle offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal naturmangfoldlovens §§8-12 legges til grunn som retningslinjer. Konkret betyr dette at det må framgå av vedtaket hvordan det enkelte prinsipp i §§8-12 er vurdert. Dette skal bidra til at hensyn til biologisk mangfold ivaretas. Vi viser her særlig til § 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) som fanger

opp både lokalisering og valg av teknikk og driftsmetoder. Prinsippet har både betydning for anleggsfasen driftsfasen og avviklingsfasen.

Linjenett.

Ved oppgradering av linjenettet må det tas hensyn til naturmangfoldet. Mastene må anlegges slik at de ikke gir mulighet for at stor fugl som for eksempel hubro blir drept av strøm.

Med hilsen

Kari Nordheim-Larsen
Fylkesmann

Morten Johannessen
Avd. direktør

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen underskrift

Vedlegg

Kopi til:

Direktoratet for naturforvaltning	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Hjartdal kommune		3692	SAULAND
Notodden Kommune	Postboks 93	3672	Notodden
Telemark Fylkeskommune	Postboks 2844	3702	Skien

